

De volgende stap in duurzaamheidsrapportage

ESG-Quicksan van 100 organisaties
in de publieke sector

Inhoud

2024: tweede Quickscan

3

Steeds meer duurzaamheidsrapportage

4

Conclusies en aanbevelingen

6

Over het team

7

Bijlage

8

2024: tweede Quickscan

In 2024 heeft Deloitte voor de tweede keer het ESG-Quickscanonderzoek uitgevoerd binnen de publieke sector op basis van openbare data. Dit onderzoek bouwt voort op het initiële onderzoek uit 2023 (over boekjaar 2022)¹, waarbij we 60 organisaties uit 6 verschillende publieke sectoren onderzochten.

Dankzij de inzet van een intern ontwikkelde AI-tool konden we het onderzoek efficiënter uitvoeren, en zijn 100 organisaties verdeeld over 10 publieke sectoren betrokken in het onderzoek. De 10 publieke sectoren zijn: ziekenhuizen, gehandicaptenzorginstellingen, Geestelijke gezondheidszorg-instellingen, Verpleeg- en Verzorgingshuizen en Thuiszorginstellingen, middelbare beroepsonderwijs scholen, hogescholen, universiteiten, woningcorporaties, gemeenten en provincies, zie bijlage 1 voor een overzicht.

De maatschappij en de keten

De noodzaak van transparantie en verantwoording op het gebied van duurzaamheid is groot. Met de invoering van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) in 2023 worden grote bedrijven in de Europese Unie vanaf boekjaar 2024 verplicht om te rapporteren over duurzaamheid. Hoewel de meeste organisaties in de publieke sector vanwege hun rechtsvorm niet aan de criteria van deze verplichting voldoen, hebben publieke organisaties toch een maatschappelijke verantwoordelijkheid om sociale belangen, financiële resultaten en milieu in balans te brengen en hierover te rapporteren.

Bovendien geldt de CSRD verplichting wel voor ketenpartners als banken en verzekeraars, die in toenemende mate vragen stellen over duurzame praktijken. Het gebruik van een uniforme rapportagestructuur is dan ook van cruciaal belang om transparantie en vergelijkbaarheid te waarborgen. De CSRD biedt hier een kader voor.

Dit vervolgonderzoek richt zich op de mate waarin publieke organisaties verslag uitbrengen over duurzaamheid en de methoden die zij hierbij hebben gehanteerd. De resultaten bieden waardevolle inzichten en concrete aanbevelingen om de duurzaamheids-rapportage te verbeteren, waarbij de CSRD als uitgangspunt is genomen. We hopen dat deze inzichten bijdragen aan een duurzame en transparante toekomst voor de publieke sector.

Uitgebreid onderzoek

In dit vervolgonderzoek over boekjaar 2023 is het aantal onderzochte sectoren uitgebreid van zes naar tien, zie kader hieronder². Bij het bepalen van de grootste organisaties per sector hebben we dezelfde criteria toegepast als vorig jaar: ook dit jaar zijn de grootste organisaties per sector onderzocht en de structuur van de vragenlijst is onveranderd gebleven.

De data-analyse richt zich dit jaar, in tegenstelling tot het initiële onderzoek, alleen op het jaarverslag en, indien beschikbaar, het duurzaamheidsbeleid en/of -verslag. We hebben ervoor gekozen om verdere versnipperde documentatie buiten beschouwing te laten, omdat enerzijds vanuit het perspectief van de CSRD wordt verwacht dat duurzaamheidsinformatie integraal in het jaarverslag wordt opgenomen.

Anderzijds helpt deze beslissing om een duidelijke scope te creëren voor het onderzoek, waarin wordt bepaald welke documentatie betrokken wordt. Deze methode bevordert uniformiteit in de data-verzameling, en dat vergroot de vergelijkbaarheid van organisaties binnen en tussen sectoren.

Scope initieel onderzoek (over boekjaar 2022)

1. Ziekenhuizen
2. Gehandicaptenzorginstellingen
3. Geestelijke gezondheidsinstellingen (GGZ)
4. Verpleeg- en Verzorgingshuizen en Thuiszorginstellingen (VVT)
5. Universiteiten
6. Gemeenten

Uitbreiding scope vervolgonderzoek (over boekjaar 2023)

7. Middelbare beroepsonderwijsscholen (MBO)
8. Hogescholen (HBO)
9. Woningcorporaties
10. Provincies

¹ Deloitte (2024). Evenwichtig rapporteren over duurzaamheid: Bevindingen van het eerste ESG-Quickscanonderzoek in de publieke sector.

² Na de publicatie van het rapport over boekjaar 2022 is alsnog een ESG-Quickscan uitgevoerd voor de sectoren MBO, HBO en woningcorporaties, waardoor voor deze sectoren ook gegevens over boekjaar 2022 beschikbaar zijn.

Steeds meer duurzaamheidsrapportage

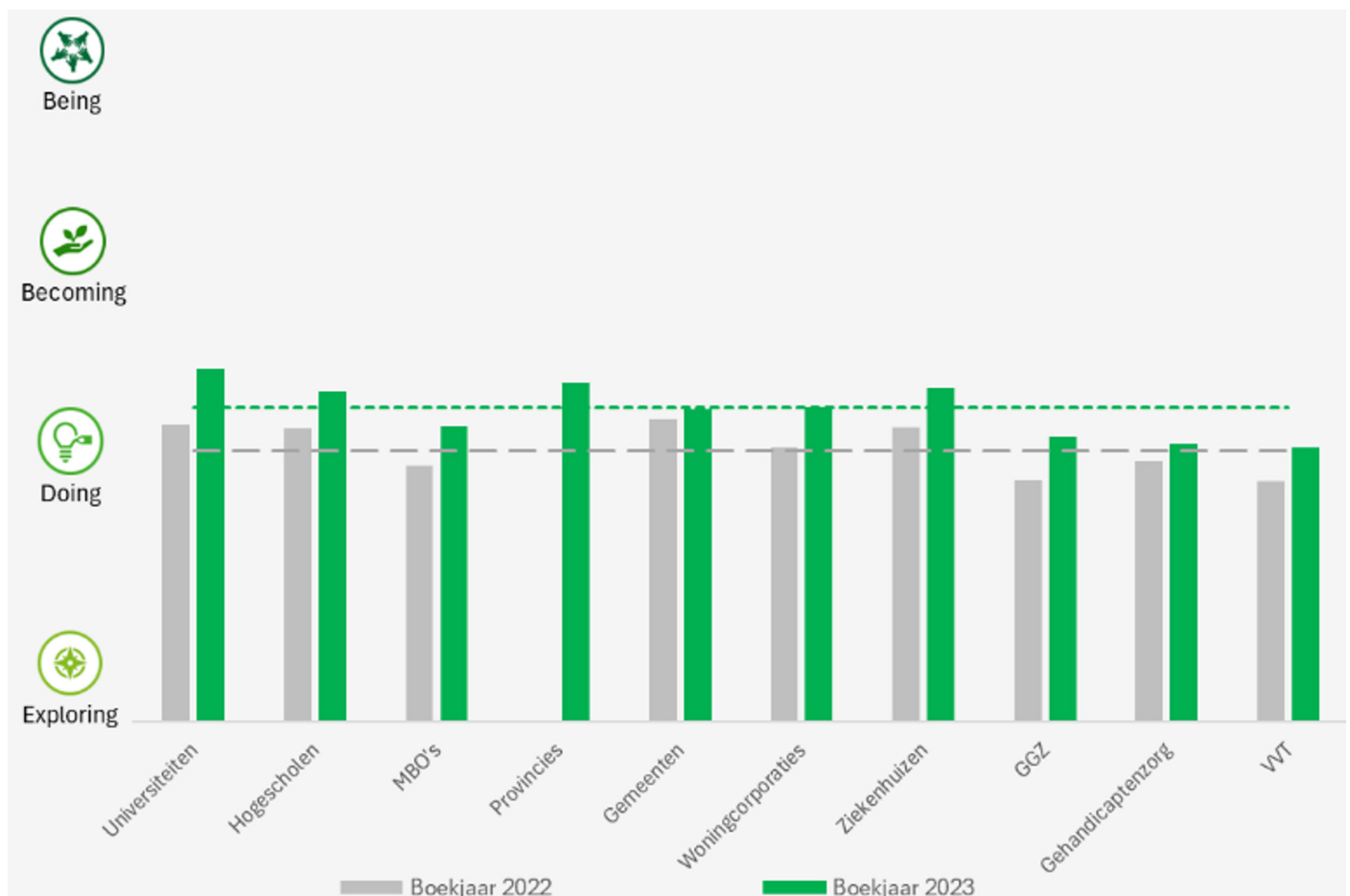
Algemene bevindingen

Uit dit vervolgonderzoek blijkt dat publieke organisaties meer rapporteren over duurzaamheid in openbare documentatie dan vorig boekjaar. Dit is opvallend, aangezien we minder verschillende documentatie hebben geraadpleegd en de focus uitsluitend op het jaarverslag, duurzaamheidsbeleid en/of -verslag lag. Deze positieve stap voorwaarts biedt een mooie basis om verder te bouwen.

De vervolgstappen om het uitvoeren, meten en opvolgen van verduurzamingsmaatregelen verder te versterken, liggen in een betere verankering van duurzaamheidsambities in strategieën, beleid en passende prestatie-indicatoren. Op milieuaspecten zien we steeds meer dat ambities concreet zijn gemaakt—door dit ook op de sociale en governance-aspecten toe te passen kunnen organisaties ook deze ambities tastbaarder en effectiever maken.

Tot slot kunnen organisaties door de waardeketen te betrekken in hun duurzaamheidstransitie de kans benutten om hun impact verder te versterken. Door ook verduurzamingsmaatregelen toe te passen binnen de hele waardeketen, kunnen organisaties verder gaan dan alleen de primaire en bedrijfsvoeringsprocessen. Dit zorgt voor een meer geïntegreerde en effectieve aanpak van duurzaamheid. Enkele organisaties hebben aangegeven de richtlijnen van de CSRD te willen volgen in hun rapportage. Het is een positieve stap dat zij zich hierop richten. Door de CSRD-richtlijnen te volgen, positioneren deze organisaties zich om beter in te spelen op de groeiende eisen die stakeholders en de maatschappij stellen aan duurzame bedrijfsvoering. Daarnaast blijft de nadruk voornamelijk liggen op milieudoelstellingen, en minder op sociale of governance-doelstellingen, zie ook bijlage 2 voor een detailanalyse.

Samenvattend: vergeleken met vorig jaar is er vooruitgang geboekt. Er is een basis gelegd, waarbij ruimte is voor verdere groei en verbetering in duurzaamheidsverantwoording, met volop kansen voor organisaties om hun inspanningen te verbreden en te verdiepen. Het centrale doel blijft het daadwerkelijk verduurzamen van de organisatie, waarbij duurzaamheidsverantwoording inzicht biedt en kan dienen als een waardevol instrument om deze ambities te realiseren en daarover richting derden te verantwoorden.

Figuur 1 toont de resultaten van de ESG-Quicksan per sector.

Toelichting niveaus ESG-Quickscan

Exploring Sustainability betekent dat ambities zijn afgestemd op de minimale compliance-eisen. **Doing Sustainable** houdt in dat duurzaamheidsinitiatieven grotendeels gericht zijn op hetzelfde blijven doen, maar kijken of het wat duurzamer kan. Bij **Becoming Sustainable** worden stevige ambities op het gebied van duurzaamheid ondersteund met duidelijke routekaarten en de benodigde financiering. Een Being Sustainable organisatie draait volledig rond duurzaamheid en een regeneratieve economie. Duurzaamheid is deel van het DNA en drijft de organisatie.

Zorgsector: grote verschillen

(ziekenhuizen, VVT, GGZ, gehandicaptenzorg)

In de zorgsector lopen ziekenhuizen voorop met strategische meerjarenplannen gericht op milieuaspecten, vaak ondersteund door specifieke functionarissen of 'Green Teams' die zich inzetten voor duurzaamheid. Veel ziekenhuizen en instellingen hebben de Green Deal Duurzame Zorg ondertekend, wat hun inzet voor duurzame praktijken onderstreept.

Gezien deze brede betrokkenheid hadden we verwacht dat meer instellingen binnen de gehandicaptenzorg, VVT en GGZ over hun duurzaamheidsinspanningen zouden rapporteren. Transparante verslaglegging over duurzaamheidsinitiatieven biedt deze instellingen een uitstekende gelegenheid om hun maatschappelijke verantwoordelijkheid te tonen en inzicht te verschaffen in hun positie en voortgang op het gebied van duurzaamheid.

Onderwijs: meer consistentie nodig

(MBO, HBO, universiteiten)

In de onderwijssector scoren universiteiten gemiddeld hoog op milieu- en sociale duurzaamheid, en rapporteren zij vaak in uitgebreide duurzaamheidsverslagen. Bij hogescholen valt op dat zij vaak uitgebreid rapporteren over sociale aspecten. Middelbare beroepsonderwijsinstellingen rapporteren daarentegen minimaal over duurzaamheid. Deze variatie in benadering onderstreept de noodzaak van een meer consistente aanpak binnen de sector om zo duurzaamheid effectief te integreren in onderwijsstrategieën.

Naast de duurzaamheid van de onderwijsinstellingen zelf op milieu, sociale en governance aspecten, is het ook van belang om duurzaamheid te verankeren in het curriculum. Hoewel dit aspect niet specifiek in het huidige onderzoek is meegenomen, is het van groot belang dat een goed doordachte strategie wordt ontwikkeld die de ontwikkeling van studenten—van mbo, via hbo, naar universiteit—naadloos integreert. Dit zou niet alleen de duurzaamheid binnen de sector versterken, maar ook toekomstige generaties voorbereiden op een duurzame wereld.

Gemeenten en provincies: naar een geïntegreerde aanpak en verantwoording

Gemeenten en provincies rapporteren over thema's die overeenkomen met de thema's van de CSRD. Uit het onderzoek blijkt dat de duurzaamheidsactiviteiten veelal gericht zijn op milieuaspecten (klimaat en circulariteit) en veel minder op de sociale en governance aspecten. Sociale inclusie vormt hierop een uitzondering; andere sociale en governance onderwerpen, zoals arbeidsvoorwaarden en bedrijfscultuur, worden zelden belicht.

Ten opzicht van andere publieke sectoren rapporteren gemeenten en provincies gemiddeld vaker gedurende het boekjaar op de voortgang over duurzaamheid door middel van periodieke rapportages. Ook zien wij dat de verantwoording vaak versnipperd is, met informatie verspreid over diverse plannen, begrotingen en rapportages, hetgeen de samenhang en duidelijkheid belemmert.

De volgende stap voor de lokale overheid is om duurzaamheidsinitiatieven meer te integreren in één samenhangende verantwoording. Dit zal helpen om verbeteringen door te voeren, maar ook om een helder inzicht te krijgen in waar de organisatie staat op het gebied van duurzaamheid en om waar nodig bij te sturen.

“Duurzaamheidsonderwerpen worden in 2023 vaker benoemd in jaarverslagen, maar de meeste sectoren ondervinden nog uitdagingen bij de concretisering van deze ambities.”

Woningcorporaties: beperkte informatie

Slechts enkele woningcorporaties rapporteren uitgebreid over duurzaamheid, vaak via specifieke documenten. De meeste corporaties bieden beperkte informatie over milieu-, sociale en governance-aspecten, over duurzaamheid wordt gefragmenteerd gerapporteerd. Dit maakt het moeilijk om inzicht te krijgen in de status van duurzaamheidsinitiatieven binnen deze sector. Verbeterde verslaglegging kan de bredere maatschappelijke rol van woningcorporaties versterken door hun bijdrage aan milieuvriendelijke en sociaal verantwoorde huisvesting beter zichtbaar te maken.

Conclusies en aanbevelingen

Publieke sector

Het ESG-Quickscanonderzoek over boekjaar 2023 toont aan dat de publieke sector stappen heeft gezet richting de integratie van duurzaamheidsrapportage in de jaarverslaglegging. Het concreet maken van de ambities en hierover rapporteren biedt een kans om beter inzicht te krijgen en te geven over de realisatie van duurzaamheidsinitiatieven. Wanneer ook de waardeketen structureel geïntegreerd wordt in de duurzaamheidsaanpak zorgt dat voor een grotere impact. Er zijn vier belangrijke gebieden waarop de publieke sector als geheel kan verbeteren.

Van doelstellingen naar concrete doelen om beter te kunnen sturen

Zet duurzaamheidsambities om in concrete, meetbare doelen en KPI's. Dit zal helpen om de voortgang en effectiviteit van hun duurzaamheidsinitiatieven beter te monitoren.

Focus op de hele waardeketen om daadwerkelijke impact te maken

Kijk niet alleen naar de duurzaamheid van de eigen activiteiten, maar ook naar de activiteiten van stakeholders in de gehele waardeketen, om te bepalen waar de meeste impact kan worden gemaakt.

Gestandaardiseerde rapportagemethoden voor betere vergelijkbaarheid

Voer gestandaardiseerde rapportagemethoden in om transparantie en vergelijkbaarheid te bevorderen, zowel binnen als tussen sectoren. Dit helpt stakeholders, waaronder cliënten, patiënten, inwoners en bewoners, om een nauwkeurig beeld te krijgen van de duurzaamheidsinspanningen van verschillende organisaties.

Duidelijke rollen en verantwoordelijkheden voor duurzame uitvoering

Definieer in de organisatie duidelijke rollen en verantwoordelijkheden voor duurzaamheids-initiatieven. Zo wordt duurzaamheid strategisch beheerd en niet op ad-hoc basis uitgevoerd, en wordt het een integraal onderdeel van de interne beheersing en besluitvormingsprocessen.

Subsectoren

De verschillende sectoren hebben specifieke aandachtspunten. In de VVT, GGZ en gehandicaptenzorg raden we instellingen aan om gebruik te maken van het instrument duurzaamheidsverantwoording en verantwoordelijkheden en taken met betrekking tot duurzaamheid te beleggen in de organisatie. Bij MBO-instellingen is het nodig om de algehele duurzaamheidsrapportage uit te breiden, en een consistente aanpak te integreren in de sector. Gemeenten en provincies zouden moeten werken aan een geïntegreerde rapportageaanpak om versnipperde informatie samen te brengen, wat de uitvoering van een coherente duurzaamheidsstrategie bevordert. Hierbij moet ook aandacht zijn voor interne bedrijfsprocessen. Tot slot zouden woningcorporaties gestandaardiseerde rapportages moeten gaan gebruiken. Dit zorgt voor een betere beoordeling van de impact en voortgang van hun initiatieven, en het versterkt hun bredere maatschappelijke rol in het bevorderen van milieuvriendelijke en sociaal verantwoorde huisvesting.

Door deze aanbevelingen op te volgen kan de publieke sector doeltreffender bijdragen aan transparantie en duurzaamheid, waarbij de CSRD-richtlijnen als kader voor de rapportage fungeren. Op deze manier kan zij een toekomst realiseren die meer duurzaam, inclusief en verantwoordelijk is.

Over het team

Het onderzoeksteam bestaat uit Juwi Liu, Evi van Schagen, Maike Arnoldussen, Luka Banser, Age Spoelstra en Thijmen Keijzer. Onze bevindingen en aanbevelingen kunnen je helpen bij het rapporteren over duurzaamheid. Als je op zoek bent naar nieuwe ideeën of handvatten, neem dan gerust contact op:

Juwi Liu

Director Assurance

✉ juliu@deloitte.nl

☎ +31 (0)88 288 3212

Evi van Schagen

Manager Assurance

✉ evanschagen@deloitte.nl

☎ +31 (0)88 288 2237

Bijlage 1—Onderzochte organisaties

De volgende organisaties zijn betrokken in dit onderzoek:

- **Ziekenhuizen:** Amsterdam UMC (locaties AMC en VUmc), AZM Maastricht, Erasmus MC, Isala, LUMC, Radboud UMC Nijmegen, UMC Groningen, UMC Utrecht, Zuyderland Ziekenhuis.
- **Geestelijke Gezondheidszorg:** Altrecht, Arkin, Dimence, Fivoor, GGZ Centraal, Stichting Esperia³, Lentis, Parnassia, ProPersona.
- **Verpleging, Verzorging en Thuiszorg:** Brabant Zorg, Careyn, Cordaan, De Zorgcirkel, Laurens, MeanderGroep Zuid-Limburg, Omring, Rivas, Zorggroep Noord- en Midden Limburg.
- **Gehandicaptenzorg:** Alliade, Amarant, ASVZ, Cosis, De Opbouw, Dichterbij, Ipse de Bruggen, Philadelphia, Pluryn, 's Heeren Loo.
- **MBO-instellingen:** Albeda, Deltion College, Koning Willem I College, MBO Rijnland, ROC Midden Nederland, ROC Mondriaan, ROC Twente, ROC van Amsterdam, Summa College, Zadkine.
- **HBO-instellingen:** Avans Hogeschool, Fontys Hogeschool, Hanzehogeschool Groningen, Hogeschool Inholland, Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Hogeschool van Rotterdam, Hogeschool Utrecht, Hogeschool Windesheim, Saxion Hogeschool.
- **Universiteiten:** Erasmus Universiteit Rotterdam, Radboud Universiteit, Rijksuniversiteit Groningen, Technische Universiteit Delft, Universiteit Leiden, Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam, Universiteit van Maastricht, Vrije Universiteit Amsterdam, WUR Wageningen.
- **Provincies:** Drenthe, Flevoland, Friesland, Gelderland, Groningen, Limburg, Noord-Brabant, Noord-Holland, Overijssel, Utrecht, Zeeland, Zuid-Holland.
- **Gemeenten:** Almere, Amsterdam, Breda, Den Haag, Eindhoven, Groningen, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg, Utrecht.
- **Woningcorporaties:** De Alliantie, Eigen Haard, Havensteder, Hef Wonen, Portaal, Rochdale, Woonbron, Woonstad Rotterdam, Woonzorg Nederland, Ymere.

³ Voor het boekjaar 2023 zijn Icare (VVT) en GGZ Drenthe ondergebracht binnen Stichting Esperia. Dit jaarverslag is als één GGZ-instelling beoordeeld en niet separaat meegenomen onder de VVT-instellingen.

Bijlage 2—Detailanalyse op drie sectoren: ziekenhuizen, woningcorporaties en gemeenten

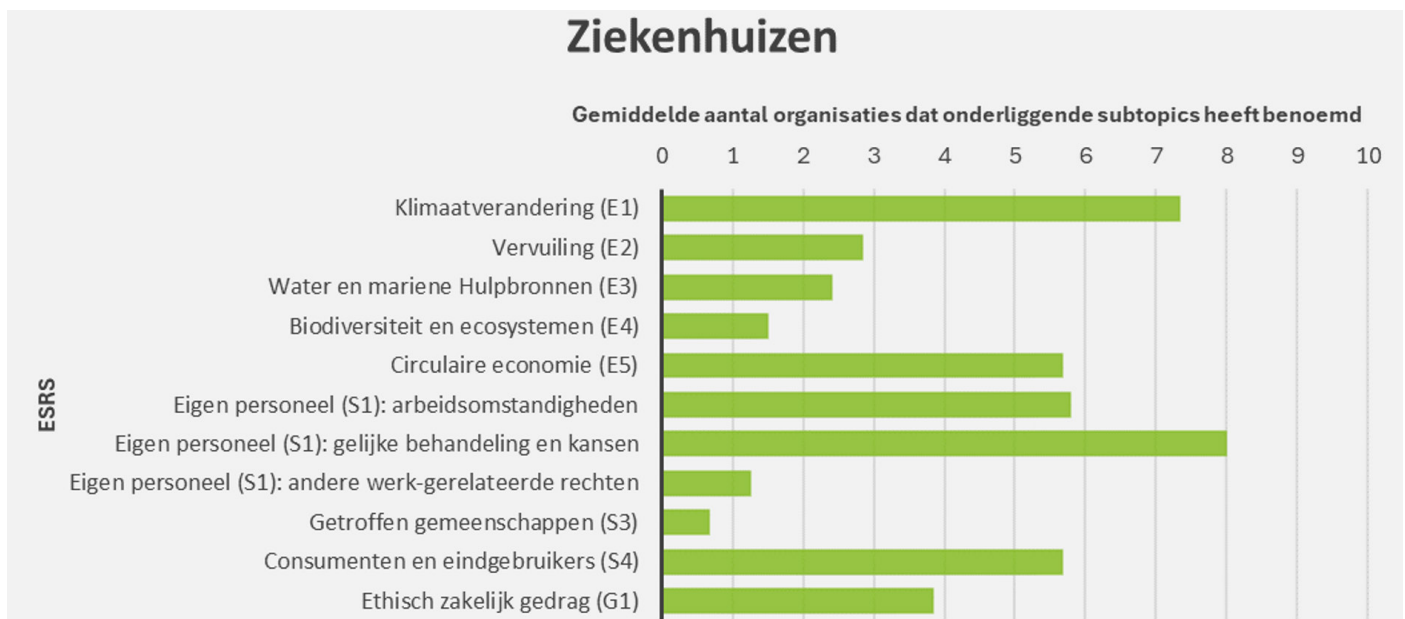
Onderstaande detailanalyse is uitgevoerd voor de onderzochte ziekenhuizen, woningcorporaties en gemeenten. De bijbehorende visualisaties geven op European Sustainability Reporting Standards (ESRS) topic niveau het gemiddelde weer van het aantal onderzochte organisaties dat de onderliggende subtopics heeft benoemd in het jaarverslag. We hebben bij geen van de betrokken organisaties een specifieke rapportage aangetroffen over ESRS S2 (werknemers in de waardeketen); dit thema is niet opgenomen in onderstaande visualisaties.

Hoe ziekenhuizen het doen

Environment: Binnen ESRS E1 wordt consistent gerapporteerd over energie en klimaatmitigatie door bijna alle ziekenhuizen. Bij ESRS E2 ligt de nadruk op watervervuiling, terwijl binnen E5 afval als het belangrijkste onderwerp wordt beschouwd.

Social: Voor vrijwel alle ziekenhuizen zijn gelijke kansen en de behandeling van het eigen personeel van groot belang. In het kader van arbeidsomstandigheden ligt de nadruk op veilige werkgelegenheid en de gezondheid en veiligheid van het personeel. Ook de persoonlijke veiligheid van de patiënten geldt als cruciaal.

Governance: Binnen ESRS G1 rapporteren vrijwel alle ziekenhuizen over bedrijfscultuur en bescherming van klokkenluiders.

Hoe woningcorporaties het doen

Environment: Klimaatverandering wordt als zeer belangrijk aangemerkt door alle corporaties. Binnen het thema Circulaire Economie ligt de nadruk op de toevoer en het gebruik van hulpbronnen en afval.

Social: De focus voor het eigen personeel ligt op veiligheid en gezondheid, evenals de vrijheid van vereniging en werk-privébalans. Gendergelijkheid en gelijke beloning worden minder vaak vermeld in openbare rapportages. Binnen S3 (getroffen gemeenschappen) worden de economische, sociale en culturele rechten van gemeenschappen belicht, maar burgerlijke en politieke rechten krijgen minder aandacht.

Governance: In het kader van het zakelijk gedrag worden, naast de bedrijfscultuur en bescherming van klokkenluiders, ook het relatiebeheer met leveranciers en corruptie en omkoping als belangrijke thema's gezien.

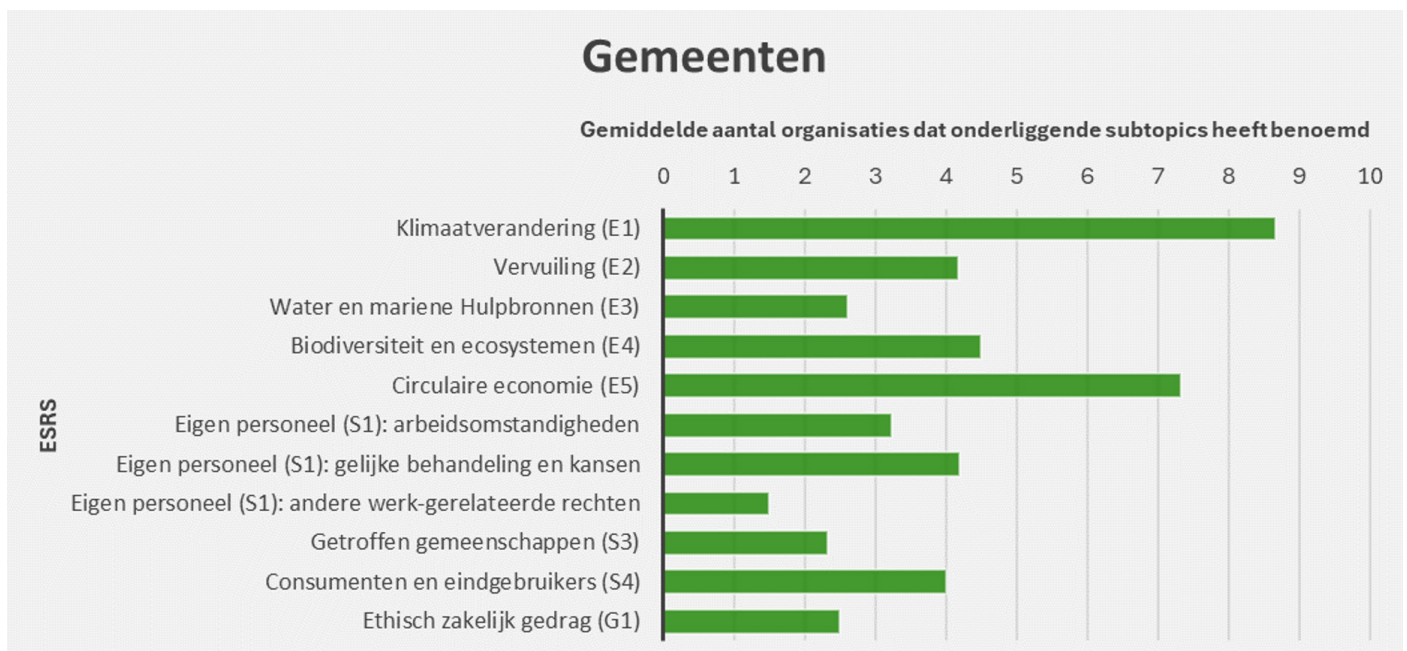

Hoe gemeenten het doen

Environment: Vrijwel alle gemeenten beschouwen klimaatverandering (adaptatie, mitigatie en energie) als een belangrijk onderwerp. Binnen het thema vervuiling ligt de nadruk vooral op luchtvervuiling, terwijl zorgwekkende stoffen nauwelijks worden gerapporteerd. In de context van de Circulaire Economie zijn de toevoer en het gebruik van hulpbronnen en afval relevant.

Social: Sociale thema's gericht op het eigen personeel worden minder gedetailleerd gerapporteerd. Thema's zoals veilige werkgelegenheid, diversiteit en inclusie, en training en vaardigheidsontwikkeling worden in meer dan de helft van de gevallen gerapporteerd. Voor werknemers in de waardeketen is nauwelijks aandacht.

Governance: Het governancethema komt minder prominent voor in de verantwoording van gemeenten. Bedrijfscultuur, politieke betrokkenheid en lobbyactiviteiten worden bij ongeveer de helft van de gemeenten gerapporteerd. Thema's zoals relatiebeheer met leveranciers en corruptie en omkoping lijken minder relevant.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee (“DTTL”), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) does not provide services to clients. In the United States, Deloitte refers to one or more of the US member firms of DTTL, their related entities that operate using the “Deloitte” name in the United States and their respective affiliates. Certain services may not be available to attest clients under the rules and regulations of public accounting. Please see www.deloitte.com/about to learn more about our global network of member firms.

This publication contains general information only and Deloitte is not, by means of this publication, rendering accounting, business, financial, investment, legal, tax, or other professional advice or services. This publication is not a substitute for such professional advice or services, nor should it be used as a basis for any decision or action that may affect your business. Before making any decision or taking any action that may affect your business, you should consult a qualified professional advisor. Deloitte shall not be responsible for any loss sustained by any person who relies on this publication.

Copyright © 2024 Deloitte Development LLC. All rights reserved.